

Kaikille kaveri päiväkodissa

Vanhempainilta

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

LAPSET ENSIN

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Toinen linja 17
00530 Helsinki

Käsikirjoitus:

Mia Viljanen, suunnittelija, MLL
Anne Viinikka, mentalisaatioperustaisen toiminnan päällikkö, MLL

Keskusteluesimerkit vanhemmille pohjautuvat
Folkhälsanin tuottamaan Kompisväskan-aineistoon.

Materiaalin testaajat:

Kreetankujan Muksutupa, avoin varhaiskasvatus, Pirkkala
Päiväkoti Hanna, Helsinki
Simonmetsän päiväkoti, Vantaa

Kiitokset:

Irene Jarske, varhaiskasvatuksen opettaja
Sirpa Riisiö, päiväkodin johtaja
Ritva Lindwall, varhaiskasvatuksen opettaja
Jonna Hakoniemi, varhaiskasvatuksen opettaja
Minna Laitinen, varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen maisteriopinnot

Ulkoasu: Hahmo

Taitto: Tarja Petrell

Valokuvat: Antero Aaltonen, Laura Vesa

MLL 2017, teksti päivitetty 2023

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL:n tavoitteena on lapsiystävällinen Suomi.

MLL tuntee perheiden arjen ja tarjoaa eri elämäntilanteissa vertaistukea, monipuolista vapaaehtoistoimintaa sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Suomen suurimman lastensuojelujärjestöön kuuluu 73 000 jäsentä, 537 paikallisyhdistystä, 10 piirijärjestöä ja keskusjärjestö.

Vuosittain

- Lasten ja nuorten puhelin ja chat vastaa noin 15 000 puhelua, nettikirjeeseen ja chat-keskusteluun.
- Vanhempainpuhelin, Vanhempainnetin kirjepalvelu ja chat vastaa yli 2 200 yhteydenottoon.
- Yläkouluissa toimii noin 11 000 MLL:n tukioppilasta, internetissä nuoria tukevat verkkotukioppilaat eli verkk@rit.
- 850 MLL:n kouluttamaa lastenhoitajaa työskentelee perheissä.
- 2 400 MLL:n kouluttamaa tukihenkilöä tekee työtä perheiden ja nuorten parissa.
- MLL ylläpitää yli 430 perhekahvilaa.
- MLL:ssa toimii lähes 200 vertaisryhmää ja muuta aikuisten ryhmää.
- MLL järjestää lähes 700 harrastuskerhoa.
- MLL järjestää koulujen alkaessa Hyvä alku koulutielle- ja Hyvä alku yläkouluun -kampanjat, joilla tavoitetaan noin 50 000 ekaluokkalaisen ja 50 000 seitsemäsluokkalaisen vanhempaa.

MLL tarjoaa kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua työhön lasten hyväksi. MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta.

mll.fi

Sisällys

Kaverisuhteista keskustelu kannattaa | s. 4

Ryhmäkeskustelujen tausta ja tarkoitus | s. 5

Kolme tilanne-esimerkkiä | s. 6

Vanhempainillan ohjaajalle | s. 9

Keskustelu tilanne-esimerkkien pohjalta | s. 11

Lähteet | s. 15

Liite 1 | s. 16

Kaverisuhteista keskustelu kannattaa

Lapset tarvitsevat jo päiväkotiyksikössä kavereita, joiden kanssa voi leikkiä, iloita ja harjoitella yhdessäolon ja yhteistyön taitoja. Hyvien kaverisuhteiden muodostuminen ja leikkitaitojen kehittyminen tarvitsevat usein kuitenkin sekä vanhempien että muiden lasta lähellä olevien aikuisten tukea. Kaikille kaveri päiväkodissa -vanhempainillassa vanhemmat saavat tilaisuuden keskustella yhdessä lasten kaverisuhteista ja pohtia keinoja lasten kehittyvien kaveritaitojen tukemiseen.

Tutkimus on osoittanut, että jo alle kouluikäisten parissa esiintyy kiusaamista (Repo 2015) ja yksinäisyyttä (Juntila 2015). Tämän vuoksi vanhempien ja muiden lapsen arjessa mukana olevien aikuisten tärkeänä tehtävänä olisikin auttaa lasta kohtaamaan toiset lapset myönteisesti ja siten vahvistaa lapsen kaverisuhteita ja -taitoja sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kun aikuiset innostuvat pohtimaan lapsen ajatuksia, aikomuksia ja kokemuksia, heidän on helpompaa tukea lasta kaveriasioissa. Päiväkodissa muodostuneet hyvät ystävyys- ja kaverisuhteet suojaavat lasta myös kiusatuksi joutumiselta ja helpottavat lapsen kouluun siirtymistä.

Kiireisessä arjessa lapsen kokemuksista keskusteleminen on vanhemmalle joskus vaikeaa eikä päiväkodissa tapahtuvalle vanhempien keskinäiselle ajatustenvaihdolle välttämättä synny luontaisesti sopivia tilanteita. Teemallinen Kaikille kaveri päiväkodissa -vanhempainilta tarjoaa vanhemmille tilaisuuden esittää oman näkemyksensä mukavasta päiväkotiryhmästä. Se sopii erityisesti päiväkodin 3–6-vuotiaiden ryhmien vanhempainiltoihin, ja sitä voi soveltaa myös varhaiskasvatuskerhoissa. Kuvitteelliset tilanneesimerkit auttavat vanhempia pohtimaan pienen lapsen elämässä eteen tulevia tilanteita uusista näkökulmista.

Kaikille kaveri päiväkodissa -vanhempainillan tavoitteet:

- Antaa vanhemmille mahdollisuuden
 - miettiä keinoja, kuinka tukea lapsia kaverisuhteiden muodostamisessa.
 - pohtia yhdessä lapsen näkökulmaa ja päiväkodissa olemisen kokemusta.
- Edistää vanhempien tutustumista toisiinsa ja päiväkodin aikuisiin sekä lisää yhteisöllisyyttä asuinalueen perheiden ja päiväkodin kesken.
- Osallistaa vanhempia hyvän päiväkotikulttuurin rakentamiseen.

”Osallistava metodi oli hyvä, se laittaa aktiivisesti pohtimaan, ja on hyvä kuulla toisten vanhempien ajatuksia ja näkökulmia aiheesta.” - *lapsen vanhempi*

”Ehkä tästä saa lisävoimaa siihen, että antaa lapselle enemmän laatu-aikaa keskustellen ja kuunnellen”. – *lapsen vanhempi*

”Vanhempainillan seurauksena puhelinnumeroita on vaihdettu vanhempien kesken ja kaverikyläilyjä tehty sellaisten perheiden väleillä, jotka aiemmin eivät ole kyläilleet.” - *varhaiskasvatuksen opettaja*

i Tutustu myös oppaaseen *Mielenlukutaitoa! Opas turvallisen päiväkotiryhmän rakentamiseen.*

Ryhmäkeskustelujen tausta ja tarkoitus

Kaverisuhteiden tukeminen ja kiusaamisen ehkäiseminen on päiväkodin aikuisten ja lasten sekä vanhempien yhteinen asia. Vanhemmat voivat osaltaan rakentaa turvallista ryhmää sekä ehkäistä syrjimistä ja ulkopuolelle jäämistä ohjaamalla lastaan siihen, että lapsi huomioisi toiset lapset ja pystyisi vastavuoroiisiin kaverisuhteisiin. Kaikille kaveri päiväkodissa -vanhempainiltojen tarkoituksena on antaa tilaa vanhempien keskinäiselle keskusteluille, jotka liittyvät päiväkotikäisten lasten kaverisuhteisiin.

Hyvät kaverisuhteet merkitsevät paljon lapsen kasvulle, kehitykselle ja itsensä arvostamiselle. Kaverien kanssa lapsi kokee iloa ja yhteenkuuluvuutta. On tärkeää, että lapsi tuntee olevansa hyväksytty päiväkotiryhmänsä jäsen. Lisäksi hänellä tulisi olla hyviä kahdenvälisiä kaverisuhteita. Ryhmässä toimimiseen, kaverisuhteiden solmimiseen ja ylläpitämiseen lapsi tarvitsee kaveritaitoja. Kaveritaidoilla tarkoitetaan kykyä toimia muiden

kanssa, huomioida muita, ilmaista itseään, tunnistaa omia tunteitaan ja huomata toisten tunteita sekä kykyä kokea empatiaa, taitoja liittyä leikkeihin ja taitoa tutustua toisiin.

Vanhemmat ovat tärkeimmät esikuvat lapselleen siitä, miten toisten ihmisten kanssa ollaan ja toimitaan. Tärkeää on, että he myös itse näyttävät omalla käyttäytymisellään mallia ystävällisestä kohtaamisesta tavatessaan lapsen päiväkotikavereita ja heidän vanhempiaan sekä päiväkodin aikuisia. Kotoa lapsi saa mallia: näin kohtelen toisia, näin ystävät toimivat, näin puhun toisille ihmisille ja toisista ihmisistä, tällä tavoin voin tutustua toisiin. Samalla kun lapsi harjoittelee vanhempiensa esimerkin avulla toisten ihmisten ystävällistä kohtaamista, lapsen empatiataidot vahvistuvat. Lapselle kannattaa antaa myös hyvää palautetta aina kun vanhemmat tai muut aikuiset huomaavat lapsen myönteisiä vuorovaikutusaloitteita toisia lapsia kohtaan.

Kaveritaidot

Kolme tilanne-esimerkkiä

On tärkeää, että vanhemmat ovat mukana mielemässä päiväkodin turvallista ja viihtyisää ryhmää. Kaikki vanhemmat voivat kannustaa omaa lastaan hyväksymään monimuotoisuutta ja siten ehkäistä syrjimistä tai leikkien ulkopuolelle jättämistä.

Tilanne-esimerkit ja kysymykset kannustavat pohtimaan lapsen mieltä – ajatuksia, tunteita, toiveita, pelkoja, motiiveja, aikomuksia – lapsen näkyvän käyttäytymisen taustalla. Mitä lapsen mielessä voi liikkua esimerkiksi silloin, kun hän ei halua mennä päiväkotiin tai silloin, jos lapsen on vaikea löytää leikkiseuraa? Entä mitä lapsi mahtaa miettiä, jos toiset lapset puhuvat syntymäpäivistä ja itse jää toistuvasti vaille syntymäpäiväkutsua. Tilanne-esimerkkien tehtäväkortit löytyvät julkaisun lopusta.

Tilanne-esimerkki 1: Syntymäpäiväkutsut

Syntymäpäivät on lapselle tärkeä ja usein iloinen asia. Huomaavaisesta synttäräkulttuurista on kuitenkin tärkeä keskustella sekä lasten että myös ryhmän vanhempien kanssa. Tämä on aiheellista erityisesti silloin, jos aikuiset havaitsevat kutsujen jakamiseen liittyvää ”pelaamista” ja vallankäyttöä. Asiaan on syytä puuttua myös, jos jotkut lapset tuntuvat jäävän jatkuvasti ilman kutsua tai jonkun juhliin jätetään tarkoituksellisesti menemättä. Vanhempainillassa voi esimerkiksi sopia yhteistä käytänteistä, joilla ehkäistään vallankäyttöä ja syrjimistä. Vanhemmat voivat ottaa yhteisesti vastuuta siitä, etteivät syntymäpäiväkutsut aiheuta torjuntaa ja kiusaamista.

Tilanne-esimerkki 2: Viihtyykö lapsi päiväkodissa?

Turvallisen ja viihtyisän päiväkotiryhmän myönteisessä ilmapiirissä lapsi kokee iloa, leikkiä ja oppii hyvillä mielin ja uskaltaa ilmaista mielipiteensä. Päiväkodin aikuiset kohtaavat lapset lämpimästi haastavissakin tilanteissa ja tukevat lasten keskinäistä myönteistä vuorovaikutusta ja leikkejä. Myös työyhteisön aikuisten keskinäinen vuorovaikutus on toisia kunnioittavaa. Joskus kuitenkin

lapsi voi kertoa tai muuten käyttäytymisellään viestittää vanhemmalleen, ettei hän halua mennä päiväkotiin. Vanhempien ja varhaiskasvattajien tehtävänä on selvittää sitä, mitä lapsen viihtymättömyyden taustalla voisi olla. Kokeeko hän ehkä turvattomuutta, yksinäisyyttä tai torjuntaa ryhmässä? Ovatko lapsen kaverisuhteet muuttuneet? Kuuntelevatko ja auttavatko aikuiset?

Jokainen lapsi kokee päiväkodissa tapahtuneet tilanteet omalla tavallaan, eri tavalla kuin aikuinen ja eri tavalla kuin muut lapset. Hän saattaa myös peittää tunteitaan. On tärkeää, että vanhemmat ja päiväkodin aikuiset osoittavat myönteistä kiinnostusta lapsen kokemuksiin kohtaan. Joskus vanhemman kysyessä kotona lapselta tämän ajatuksia tai päivän kuulumisia lapsen vastaus voi olla ”en tiedä” tai ”en halua / jaksa nyt kertoa”. Toisinaan vanhemman onkin ponnistettava ymmärtääseen lapsensa mielenliikkeitä. Vanhempainillassa vanhemmat voivat pohtia kuvitteellisen tilanne-esimerkin avulla sitä, miten he voivat tavoittaa lapsen tunnetilaa ja kokemusta sekä auttaa lasta tilanteessa, jossa hän ei viihdy päiväkodissa. Vanhemmat voivat pohtia myös oman toimintansa vaikutusta lapseen.

Tilanne-esimerkki 3: Leikkiin liittyminen

Leikki on tärkeä osa päiväkodin arkea, ja leikkitalanteet mahdollistavat lapselle ryhmään liittymisen taitojen harjoittelun. Jotkut lapset tarvitsevat leikkiin liittymisessä enemmän aikuisen apua kuin toiset. Esimerkiksi ryhmän uusi lapsi voi tulla syrjityksi sen tähden, ettei hän tunne lapsiryhmän kaverikulttuuria ja normeja. Ryhmän aikuisten tehtävänä onkin olla tukena tutustumisessa ja kaverisuhteiden muodostumisessa. Vetäytyvä tai ujo ja arka lapsi puolestaan voi tarvita aikuisen konkreettista ohjausta ja mallinnusta siitä, miten mennä mukaan tai ehdottaa itse leikkejä. Näin lapsi saa vähitellen omia hyviä kokemuksia leikkiin liittymisestä.

Leikkiin liittymisen vaikeuksien taustalla voi olla myös lasten kehitysvaiheiden eritahtisuus, kielelliset pulmat, tarkkaavuuden tai tunteiden sääte-

lyn ongelmat tai kokemattomuus tulkita muiden lasten toimintaa ja aikomuksia. Lapsi saattaa esimerkiksi käyttäytyä hyökkäävästi, jos hänen on hankala hahmottaa sopivaa leikkiin liittymisen tapaa. Muut lapset voivat kokea tämän leikin häiritsemisenä ja lapsi jää helposti leikin ulkopuolelle. Tästä voi saada alkunsa kierre, jossa muiden lasten torjunta vahvistaa lapsen kielteisiä odotuksia toisista lapsista ja heikentää hänen omaa itsearvostustaan. Aikuisten tehtävänä on katkaista negatiivinen kehä, jottei se heijastu myöhemmin lapsen koulunkäyntiin ja kaverisuhteisiin.

Mitä vanhemmat voivat tehdä?

Vanhemman tuki on tärkeää, jos lapsi on kokenut torjuntaa. Vanhempi voi ohjata lasta tulkitsemaan muita lapsia, heidän leikkiään ja aloitteitaan myön-

teisesti ("ehkä hän tarkoitti leikissä sitä, että..."). Vanhemmat voivat myös auttaa lasta löytämään uusia leikkikavereita. Päiväkotiryhmästä tutun kaverin kutsuminen kotiin leikkimään voi olla erityisen merkityksellistä silloin, kun lapsella on vaikeuksia päästä mukaan ryhmään. Leikkiminen yhdessä päiväkodin ulkopuolella voi tukea orastavan kavereuden kehittymistä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lapsen voi myös olla helpompi toimia tutussa kotiympäristössä ja ottaa siellä aktiivisen leikkijän rooli.

Lapsen kaverisuhteita tukiessaan vanhempi voi pohtia, millaisia ajatuksia ja tunteita lapsen näkövän käyttäytymisen taustalla on. Hän voi auttaa lasta tunnistamaan ja sanoittamaan näitä kokemuksia. Lisäksi vanhemmat voivat miettiä yhdessä lapsen kanssa toimintatapoja tilanteisiin, joihin lapsi tarvitsee apua toimiakseen itse ystävällisem-

min tai jämäkämmin muita kohtaan. Sen lisäksi, että vanhemmat ovat kiinnostuneita oman lapsensa kokemuksista, he voivat kysellä myös, onko kaikilla ryhmän lapsilla kavereita, pääsevätkö kaikki mukaan leikkeihin tai jääkö joku toistuvasti esimerkiksi vaille syntymäpäiväkutsuja.

Vanhemman tarjoama turva ja lohdutus korostuvat silloin, jos kaverisuhteet ovat aiheuttaneet paha mieltä tai lapsi on tullut kiusatuksi. Lasta rauhoittaa aikuinen, joka kuuntelee ja jakaa lapsen tunnekokemuksen mutta pysyy itse rauhallisena. On tärkeää, että vanhempi kykenee erottamaan

oman tunteensa lapsen mahdollisesta tunteesta. Tämä ei aina ole helppoa. Vanhemman kannattaa kuitenkin hetki miettiä, mitä tunteita ja ajatuksia tilanne hänessä itsessään herättää, onko hänellä aiempia kokemuksia, jotka vaikuttavat myös tähän tilanteeseen ja miten vanhemman tunteet voivat siirtyä lapseen. Näin toimiessaan vanhempi tekee samalla mielessään tilaa lapsen näkökulmalle, kokemukselle ja tunteille. Tällöin hänen voi olla myös helpompi vastata lapsen tarpeisiin ja esimerkiksi tukea lasta toimimaan kavereiden kanssa tai ryhmän jäsenenä.

VANHEMPAINILLAN KESKUSTELUN POHJAKSI

Vanhempia voi johdatella illan keskusteluihin seuraavien ajatusten avulla:

Kaverit ovat tärkeitä myös pienille lapsille.

- Lapsi tarvitsee sekä kahdenkeskisen ystävyyssuhteen että tunteen ryhmään kuulumisesta, kavereita, joiden kanssa voi kokea iloa ja me-henkeä.
- Päiväkodissa lapsi harjoittelee aikuisten tuella sitä, miten päästä mukaan leikkiin, miten huomioida toiset ja mitä tehdä, jos joku yrittää kiusata.
- Hyvät kaverisuhteet ehkäisevät kiusaamista ja helpottavat siirtymistä päiväkodista kouluun.

Turvallisessa ryhmässä on hyvä olla.

- On tärkeää, että jokaisella lapsella on hyvä olla lapsiryhmässä. Tutussa ryhmässä lapsi voi harjoitella ja käyttää kaveritaitojaan erilaisten lasten kanssa.
- Vanhemmat ja päiväkodin aikuiset voivat auttaa lasta tulkitsemaan muiden lasten aikomuksia ja aloitteita myönteisesti ja kutsumaan itsekin toisia lapsia leikkiin myönteisellä tavalla.
- Torjutuksi tai kiusatuksi tuleminen sekä yksinäisyyden kokeminen ovat

riskejä lapsen kehitykselle. Päiväkodissa kiusaaminen voi olla fyysistä (esim. lyöminen tai potkiminen) tai psyykkistä (esim. uhkailu tai leikeistä poissulkeminen). Se voi olla myös sanallista (esim. nimittely tai lälättely). Pienet lapset eivät aina tiedosta tekojensa syy-seuraussuhteita ja vaikutuksia muihin. Kiusaaminen on ryhmädynaaminen ilmiö, mikä tarkoittaa sitä, että ryhmä voi vahvistaa tai sammuttaa kiusaamista.

Aikuiset apuna hyvien kaverisuhteiden solmimisessa.

- Vanhemmat ja päiväkodin aikuiset voivat auttaa lasta kohtaamaan toiset lapset myönteisesti ja siten vahvistaa tämän kaverisuhteita ja -taitoja sekä hyvinvointia.
- Pohtimalla lapsen käyttäytymisen taustalla olevia ajatuksia, tunteita, kokemuksia ja aikomuksia aikuinen voi tukea lapsen kaverisuhteita ja ryhmässä viihtymistä.
- Vanhemmat voivat vaikuttaa lapsiryhmän toimintaan kannustamalla omaa lastaan leikkimään kaikkien lasten kanssa ja kutsumalla päiväkotikavereita silloin tällöin myös kotiin leikkimään.

Vanhempainillan ohjaajalle

Kaikille kaveri -vanhempainilltamallissa painopiste on vanhempien ja työntekijöiden yhdessä ajattelussa, vuoropuhelussa ja kuuntelussa. Vanhempainillassa jaetaan ajatuksia, hyviä kokemuksia sekä mietitään yhteisiä linjauksia lasten kaverisuhteiden tukemiseen. Päiväkodin työntekijät voivat hyödyntää vanhempien pohdintoja laatiessaan päiväkodin kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmaa tai ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaa. Vanhemmat voivat halutessaan kerätä illan aikana yhteystietolistan, jonka avulla voivat tarvittaessa pitää toisiinsa yhteyttä.

Päiväkodin työntekijän ei tarvitse esiintyä asiantuntijana vanhempainillassa. Yhteinen pohdinta vanhempien kanssa on tärkeintä. Joskus toisten kuunteleminen rauhassa voi olla vaikeaa, koska oma sisäinen puhe, omat tulkinnat ja kysymykset täyttävät ajatukset. Työntekijänä mieleesi voi nousta seuraavia ajatuksia: ”Mitenköhän vastai-

sin tuohon?”, ”Mitähän se seuraavaksi kysyy?”, ”Osaanko antaa oikean ratkaisun?”. Ohjaajan roolina on toimia jututtajana. Hän luo raameja keskustelulle ja on myönteisen utelias ja kiinnostunut vanhempien ajatuksista. Keskustelussa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että myös hiljaisten osallistujien mielipiteet pääsisivät kuuluviin. Mukavassa ja sallivassa ilmapiirissä vanhempien ei tarvitse miettiä, vastaavatko he ”oikein”.

Vanhempainillamateriaali sisältää kolme kuvitteellista tilanne-esimerkkiä, joiden avulla kaveriteemaa on helppo lähestyä. Voit keksiä myös omia esimerkkejä tai pyytää vanhemmilta ennakkoon toiveita kaveriteemaisen vanhempainillan keskustelunaiheiksi. Valmiista tilanne-esimerkeistä voi löytyä sovellettavia kysymyksiä myös niihin.

Vanhempainillan aluksi voit kertoa, että vanhemmat on kutsuttu keskustelemaan lasten päiväkotikaveruusasioista. Tarkoituksena ei ole ratkoa

yksittäisiä lasten tai ryhmän tilanteita vaan keskustella kaverisuhteiden tukemisesta yleisellä tasolla. Illassa ei luennoida tai anneta suoria neuvoja, vaan yhdessä mietitään, miten auttaa lapsia saamaan kavereita ja toimimaan yhdessä. Vanhemmille kannattaa korostaa, että useimmiten yhtä neuvoa, ohjetta tai ratkaisua asioihin ei olekaan. Monien näkökulmien ja uusien vaihtoehtojen pohtiminen on itsessään usein hyödyllistä. Lisäksi on hyvä mainita, että jokainen päättää omakohtaisesti, mihin kysymyksiin haluaa ottaa kantaa ja miten paljon osallistuu keskusteluun.

Mikäli vanhempainillaan ajatuksia on tarkoitus hyödyntää päiväkotirauhatoiminnassa, kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmassa, ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa tai muilla tavoin päiväkodissa, kannattaa siitäkin mainita.

Esittäytymiskierros pohjustaa avointa ilmapiiriä ja osallistaa vanhemmat heti keskusteluun. Jos haluat, voit käyttää esittäytymiskierroksessa tämän oppaan lopussa olevaa Ominaisuuksia tutustumiskierrokseen liitettyä. Kopioi ja leikkaa ominaisuuslappuja esille ja ohjeista osallistujia valitsemaan ominaisuus, joka kuvastaa sitä, millainen kaveri vanhempi toivoisi lapsensa olevan toisille lapsille. Vanhemmat voivat kertoa myös perustelut valinnalle.

Ennen vanhempainiltaa kannattaa kerätä myös lasten ajatuksia kaveriasioista ryhmissä tai yksittellen jutellen. Lapsille voi kertoa, että aikuisten ja lasten vanhempien on tärkeä kuulla, mitä lapset ajattelevat päiväkodin asioista ja kavereudesta. Lasten mielteitä voi koota näyttille esimerkiksi puhekupliksi, julisteeksi, mindmapiksi tai diaesitykseksi, ja jos aikaa on, voitte myös keskustella hetken vanhempien kanssa siitä, mitä ajatuksia lasten viestit ja ideat herättävät.

Kysymyksiä lapsille:

- Milloin sinulla on kivaa täällä päiväkodissa?
- Millaisista asioista voi tulla paha mieli täällä päiväkodissa?
- Mitä kiusaaminen sinusta tarkoittaa?
- Minkä takia ei kannata kiusata toisia?
- Onko sinulla kivoja kavereita täällä päiväkotiryhmässä? Millainen on kiva kaveri?
- Mitä silloin teet, kun haluat mennä kaverille leikkimään?
- Miten isä tai äiti voisivat auttaa sinua saamaan kavereita? Entä päiväkodin aikuiset?
- Jos edellinen kysymys tuntuu lapsille vaikealta, kokeile myös kysymystä: Jos olet yksin, miten voit päästä leikkiin mukaan?

Mitä kiusaaminen sinusta tarkoittaa?

Kun mulle tai kaverille sanotaan, ettei halua olla kaveri enää.

Millainen on kiva kaveri?

Että se leikkii mun kanssa.

Mitä silloin teet, kun haluat mennä kaverille leikkimään?

Pitää sopia joku päivä ennakoon. Aikuiset sopii.

Haastateltujen varhaiskasvatusikäisten lasten ajatuksia

Keskustelu tilanne-esimerkkien pohjalta

Valitse vanhempainillan keskusteluun yksi tai kaksi tehtäväkorttien tilanne-esimerkkiä. Jos osallistujia on yli kahdeksan, jaa osallistujat pienempiin ryhmiin. Korosta, että kaikilla on mahdollisuus ilmaista ajatuksensa ja mielipiteensä ja kannusta ryhmää huolehtimaan tästä myös yhdessä. Tarvittaessa voit osallistua itsekin keskusteluun esimerkiksi jollain sopivalla keskustelua suuntaavalla kysymyksellä.

Anna vanhemmille kopioidut tehtävät sekä paperia ja kyniä ajatusten kirjaamista varten. Ilmoita, paljonko keskustelulle on varattu aikaa ja pyydä, että ryhmä valitsee jonkun, joka kertoo muille keskustelusta. Ryhmäkeskusteluille on hyvä varata 15–20 minuuttia yhtä esimerkkiä kohden. Jos aikaa on, ryhmät voivat vaihtaa esimerkkejä. Aikaa pitää varata myös yhteiseen ryhmäkeskustelujen purkuun.

Yhteinen purku ja johtopäätökset

Käykää pienryhmäkeskustelujen jälkeen vielä läpi yhdessä kaikkien osallistujien kesken, mitä pienryhmissä puhuttiin ja syntyikö joitain ehdotuksia yhteisistä linjauksista. Yhdessä voidaan vielä keskustella, onko näihin ehdotuksiin helppo sitoutua ja jättävätkö linjaukset riittävästi omakohtaista liik-

kumavaraa.

Aloituksia ja kysymyksiä, joilla voit edistää yhteistä pohdiskelua:

- Mitä mieltä olet / olette...
- Oletteko ajatelleet, että...
- Mitä luulette...
- Tarkoitatko, että...
- Miten olette huomanneet, että...
- Minulle tulee tuosta mieleen, että...
Millaisia ajatuksia tämä herättää?
- Miten olette ratkaisseet...
Kuinka teillä yleensä toimitaan?
- Tuo oli mielenkiintoinen näkökulma, kerro lisää!

Miksi-kysymykset eivät aina vie keskustelua eteenpäin. Suosi siis miten- ja mitä-kysymyksiä.

Lopuksi on hyvä sopia siitä, miten poissaolleet vanhemmat ja työntekijät saavat tietoa vanhempainillan pohdintoista. Vanhempien ajatuksista voidaan esimerkiksi koota juliste jälkikäteen ja nostaa se esille päiväkodin tiloihin. Kerro myös, miten aiotte hyödyntää vanhempien tuottamia ajatuksia päiväkodin arjessa.

Vanhempien palautetta illasta voit koota kysymällä:

- Mikä jäi hyvänä juttuna mieleen tästä illasta?
- Mitä ajatusta voisi kokeilla tai soveltaa?
- Oliko illan työskentelytapa toimiva?

Tehtäväkortti vanhempaniltaan

Syntymäpäivä-
kutsut

Millainen merkitys syntymäpäiväkutsuilla on?

Päiväkodissa yksi lapsista juoksee toisten luo ja kertoo kovaan ääneen, että hän on löytänyt hyllyltään kutsun syntymäpäiväjuhliin. Kaikki lapset säntäävät katsomaan, onko heidätkin kutsuttu. Emil tulee takaisin pettyneen näköisenä, sillä hänen hyllyllään ei ollut kutsua. Käy myös ilmi, että Emil on ainoa ryhmän pojista, joka ei ole saanut kutsua.

Keskustelukysymyksiä

Pohdi hetki mielessäsi ja miettikää sitten yhdessä:

- Mitä arvelet, millaisia ajatuksia ja tunteita Emilin mielessä herää, kun hän huomaa tyhjän lokeron?
- Mitä Emilin vanhempi saattaisi miettiä tilanteesta? Miten se näkyisi hänestä? Millä tavalla vanhemman viestit ja tunteet voivat vaikuttaa Emiliin?
- Mitä arvelette, mitä kutsuvalla perheellä on ehkä ollut mielessään synttäreitä suunniteltaessa? Miltä vanhemmista ehkä tuntuisi, jos ulkopuolelle jäävän roolissa olisikin heidän oma lapsensa?
- Jos kutsuista syntyy lapselle pahaa mieltä, miten päiväkodin aikuinen/vanhempi voi auttaa ja lohduttaa lasta tilanteessa ja käydä asiaa läpi?
- Mitä ajattelette yleensä tilanteesta, jossa vain yksi lapsi tai muutamia lapsia ryhmän tytöistä tai pojista jätetään kutsumatta juhliin? Mitä arvelette, millaisia tuntemuksia se herättää lapsessa? Miten juhlien ulkopuolelle jääminen voi näkyä päiväkotiryhmässä?

YHTEENVETO

Valitkaa kirjuri ja kirjoittakaa paperille ajatuksia:

- Mitä ajattelette, millainen merkitys syntymäpäiväkutsuilla on lapselle?
- Millaista kulttuuria haluatte luoda syntymäpäiväkutsujen yhteyteen?
- Miten vanhempi voi ohjata lasta reiluun kaveruuteen omia kutsuttavia mietittäessä ja myös arvostamaan toisten lasten kutsuja?
- Millaisia hyviä kokemuksia sinulla vanhempana on kutsukorttien jakamiskäytännöistä? Esimerkiksi kutsuteko kaikki ryhmän tytöt/pojat? Jaetaanko kutsut sähköpostitse tai tekstiviestein?
- Pohtikaa esille tulleita hyviä kokemuksia. Voiko jostain kokemuksesta tehdä yhteisen linjauksen tai pelisäännön? Millaisen?

Tehtäväkortti vanhempailtaan

Miten voitaisiin pitää huolta siitä, että lapsella on hyvä päiväkotipäivä?

Viihtyykö lapsi päiväkodissa?

Maija on sanonut useasti, ettei halua mennä päiväkotiin, ja hänen vanhempansa on ollut huolissaan asiasta jo jonkin aikaa. Vanhempi ottaa asian puheeksi työntekijöiden kanssa, jotka kuuntelevat mutta eivät ole nähneet tai huomanneet, etteikö Maija viihtyisi päiväkodissa. Ei ole myöskään tullut esiin, mikä lapsen mieltä painaa.

Keskustelukysymyksiä

Pohdi hetki mielessäsi ja miettikää sitten yhdessä:

- Mitä arvelet Maijan ajattelevan tai tuntevan silloin, kun hän ei halua mennä päiväkotiin? Miettikää esimerkiksi kolme vaihtoehtoista selitystä tilanteelle.
- Mitä luulet, miten Maijan vanhempi kokee nuo tilanteet? Millä tavalla vanhemman käyttäytyminen tai tunteet voivat vaikuttaa Maijaan?
- Miten saat selville, miksi lapsi ei halua päiväkotiin?
- Miten tällaisessa tilanteessa voisi keskustella lapsen kanssa?
- Jakakaa vielä hyviä kokemuksia. Millaisia hyviä keinoja teillä on ajatella ääneen lapsen vierellä ja rohkaista häntä kertomaan ajatuksistaan?
- Millaisia kysymyksiä kysyt omalta lapselta päivän kulusta?

YHTEENVETO

Valitkaa kirjuri ja kirjoittakaa paperille ajatuksia:

- Miten vanhemmat voivat auttaa lasta tunteiden ja ajatusten kanssa, kun hän ei halua mennä päiväkotiin?
- Miten päiväkodin aikuiset voivat auttaa lasta viihtymään päiväkodissa ja vanhempia vähentämään huoltaan?
- Millainen on mielestänne turvallinen ja viihtyisä päiväkotiryhmä? Miten vanhemmat voivat edistää ryhmän turvallisuutta ja viihtyisyyttä?
- Millaista yhteistyötä toivotte päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien välille?
- Jos päiväkodissa ilmenee kaveripulmia tai kiusaamista, miten toivotte, että niihin puututaan?

Pohdi vielä

Pohdi vielä kotimatalla: Mitä arvelet, mitkä kolme toivetta oma lapsesi esittäisi siitä, millainen on hyvä päiväkotipäivä?

Miten auttaa lasta liittymään leikkiin mukaan?

Vanhempi vie Annin aamulla päiväkotiin. Muut lapset leikkivät jo. Käsienpesun jälkeen Anni menee Playmobil-leluilla leikkivien lasten luo. Hän kysyy, voiko hän tulla mukaan. Toiset lapset eivät halua häntä leikkiin. Anni palaa surkeana vanhempansa luokse. Vanhemmalla on jo kiire töihin eikä hän tiedä, mitä tehdä. Onneksi varhaiskasvatuksen opettaja kiiruhtaa juuri silloin paikalle.

Keskustelukysymyksiä

Pohdi hetki mielessäsi ja miettikää sitten yhdessä:

- Miten tarina voisi jatkua?
- Mitä arvelet, miltä Annista tuntui tilanteessa?
- Mitä arvelet, miksi jo leikissä olevat toiset lapset eivät halunneet Annia leikkiin mukaan? Mitä nämä lapset ehkä ajattelivat?
- Mitä luulet, miten Annin vanhempi koki tilanteen? Millä tavalla vanhemman käyttäytyminen tai tunteet voivat vaikuttaa Anniin?
- Miettikää yhdessä ratkaisuehdotuksia, miten kannattaisi toimia. Millainen olisi Annin näkökulmasta hyvä päätös tilanteelle?

YHTEENVETO

Valitkaa kirjuri ja kirjoittakaa paperille ajatuksia:

- Miten toivot, että vastaavissa tilanteissa lasta autetaan leikkiin liittymisessä, jos päiväkodissa sellaisia ilmenee?
- Miten vanhemmat voivat auttaa lasta leikkiin liittymisessä päiväkotiin viemisen yhteydessä?
- Miten vanhempi voi toimia jo kotona siten, että vaikuttaa vahvistavasti lapsen mielialaan ennen päiväkotipäivää?
- Millä eri tavoin vanhemmat ja päiväkodin aikuiset voivat vahvistaa lasten kaverisuhteita?

Lähteet

- Cooper, A. ja Redfern, S. 2016. **Reflective Parenting. A guide to understanding what's going on in your child's mind.** Routledge. Taylor & Francis Group.
- Junttila, N. 2015. **Kavereita nolla: Lasten ja nuorten yksinäisyys.** Tammi.
- Kalland, M. 2015. **Vanhemman mentalisaatiokyky.** Teoksessa: Viinikka, A. (toim.). **Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa.** Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Kernan, M. 2011. **Children's and parents' perspectives on play and friendships.** Teoksessa: Kernan, M. ja Singer, E. (toim.). **Peer relationships in Early Childhood Education and Care.** Routledge. Taylor & Francis Group.
- Kirves, L. ja Stoor-Grenner, M. 2010. **Kiusaavatko pienetkin lapset?** Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Folkhälsan.
- Kirves, L. ja Stoor-Grenner, M. 2010. **Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen.** Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Folkhälsan.
- Laine, K. ja Neitola, M. (toim.) 2002. **Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä.** Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Neitola, M. 2011. **Lapsen sosiaalisen kompetenssin tukeminen – vanhempien epäsuorat ja suorat vaikutustavat.** Sarja, C 324, Kasvatustieteiden tiedekunta. Turun yliopisto.
- Repo, L. 2015 a. **Bullying and its prevention in early childhood education.** Research Report 367. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.
- Repo, L. 2015 b. **Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy.** PS-Kustannus.
- Salmivalli, C. 2005. **Kaverien kanssa: vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys.** PS-kustannus.
- Stolzmann-Frankenhauser, J. ja Stoor-Grenner, M. 2014. **Kompisväskan. Kiusaamisen vastainen inspiraatioaineisto varhaiskasvatukseen.** Folkhälsan.

Ominaisuuksia tutustumiskierrokseen

lempeä	toiset huomioiva
järkevä	hassutteleva
reilu	rehellinen
arvostava	vastuullinen
suojeleva	joustava
voimakas	huolehtiva
avulias	hellä

hauska

rohkea

epäitsekäs

kuunteleva

luotettava

iloinen

empaattinen

sovitteleva

huumorintajuinen

innostuva

avoin

ystävällinen

kiva

kekseliäs

Kaikille kaveri päiväkodissa -vanhempainillassa vanhemmat keskustelevat lasten kaverisuhteiden tukemisesta ja pohtivat keinoja auttaa lapsia kaveriasioissa. Toimivat kaverisuhteet auttavat turvallisten ja viihtyisien ryhmien rakentamisessa. Vanhempainiltamateriaali sisältää kolme kuvitteellista esimerkkitilannetta ja valmiita kysymyksiä keskusteluun. Opas on suunnattu päiväkodeille.

